

- d) în deciziile de orientare școlară și profesională se va avea în vedere faptul că învățământul special este destinat să accepte elevi/adolescenți cu deficiențe propriu-zise de intensitate variabilă, dar între limite care concordă cu un alt tip de standardizare medie a programelor școlare; prin urmare, se impune diversificarea standardelor educaționale, cu marcarea nivelurilor de progres ale fiecărui elev;
- e) valorificarea avantajelor oferite prin deschiderea unităților școlare din învățământul obișnuit pentru primirea elevilor cu cerințe educative speciale; în principiu, atunci când se întrunesc condițiile necesare și suficiente, persoana cu cerințe speciale în educație poate fi cuprinsă în structuri integrate din învățământul obișnuit sau clase obișnuite integrate în alte instituții decât cele de învățământ (spitale/clinici de pediatrie, centre de plasament familial, centre de zi etc.);
- f) susținerea inovațiilor legislative și administrativ-instituționale prin schimbarea radicală a practicii de orientare școlară și profesională a persoanelor purtătoare de deficiențe;
- g) persoanele de orice vârstă, care nu se adaptează la programe standard de formare profesională (chiar atunci când sunt proiectate pentru învățământului special), trebuie să primească un suport educativ potrivit, atât timp cât este necesar;
- h) schimbarea de atitudine față de persoana cu cerințe speciale și disponibilitatea de investiție materială și de resurse umane pentru asigurarea serviciilor de sprijin necesare acesteia; nu este suficientă schimbarea de etichetă pentru persoană, de la „deficient” sau „handicapat” la „persoană cu cerințe educative speciale” sau „persoană cu dizabilități”, dacă se păstrează același cadru de referință: descriere de categorii (tipuri) și grade ale deficienței pentru includerea cazurilor individuale în sfera drepturilor la protecție și educație specială.

Programele de intervenție și serviciile de sprijin invocate de serviciile de consiliere sunt eficiente atunci când evaluarea persoanei cu cerințe speciale (copil, adolescent, tânăr) este complexă și validă; de exemplu, alături de celelalte evaluări (medicală, socială), evaluarea psihologică ține seama de diversitatea culturală și lingvistică, deficitul de comunicare și factorii comportamentali, iar evaluarea pedagogică ține seama de limitele impuse de deficiență, corelate cu un curriculum școlar și programe de pregătire profesională.

12.3. Integrarea profesională a persoanelor cu dizabilități. Repere calitative

Una dintre valorile de bază ale societății noastre este aceea ca toți cetățenii să aibă un loc de muncă productiv și să primească un salariu decent pentru activitatea prestată. Pentru persoanele cu dizabilități, cea mai eficientă formă de a-și dobândi calitatea de cetățean socialmente util este munca normală sau munca protejată în mai mare sau mai mică măsură, în acord cu posibilitățile fiecăruia. Conform acestei valori, persoanele cu dizabilități care doresc să desfășoare activități productive trebuie să dispună de șansa de a obține un loc de muncă, fără ca pentru aceasta să fie nevoite să renunțe la alte drepturi sau beneficii care le asigură un nivel acceptabil de existență. Asumarea acestor valori va conduce la responsabilizare socială, astfel încât să se poată oferi șanse de angajare și servicii de sprijin într-un mediu cât mai normal sau cât mai puțin restrictiv.

Când se
trebuie să ur

- a) *posibilitate*
în tot pro
rințele ac
iar servic
nu trebui
- b) *asigurare*
entă anga
de integr
angajare
- c) *asigurare*
limitate î
subiectul
sională se
- d) *elaborare*
programe
condiții d
- e) *dezvoltar*
persoanel
să colabo
acele locu
- f) *colaborar*
trebuie o
viața adu

Sprijinul
trebuie să su
crește gradul
de valorizare
restrictiv po
acționează în
planificate și
șilierii sau al

De asem
standarde de
profesionale
domeniul int
posibilităților
care să refle
pentru perso
care să perm
sociale este i
să aibă un ca
ca reper func
mului de inte

Când se vorbește despre oferirea de șanse/opportunități de profesionalizare și angajare, trebuie să urmărim anumite principii cum ar fi :

- 1) *posibilitatea de alegere individuală* - persoanele cu dizabilități trebuie să fie implicate în tot procesul de luare a deciziilor care le pot afecta viața ; trebuie respectate preferințele acestora și trebuie stimulate integritatea, demnitatea și dezvoltarea lor personală, iar serviciile de orientare profesională, consiliere și integrare în activități productive nu trebuie să fie diferite de cele oferite persoanelor fără dizabilități ;
- 2) *asigurarea unui mediu de lucru cât mai aproape de normalitate* - persoana cu deficiență angajată trebuie să-și desfășoare activitatea într-un mediu care să îi ofere șanse de integrare în comunitatea celor deficiente și să beneficieze de aceleași condiții de angajare ca și aceștia (drepturi, obligații, beneficii etc.) ;
- 3) *asigurarea serviciilor de sprijin* - gradul și tipul de sprijin trebuie să fie flexibile și limitate în timp (în unele situații, serviciul poate fi continuu), în funcție de nevoile subiectului, astfel încât acesta să poată desfășura în mod productiv o activitate profesională semnificativă și relevantă într-un anumit context social ;
- 4) *elaborarea unor strategii de angajare a persoanelor cu dizabilități* - desfășurarea unor programe care să favorizeze fie angajarea în unități de producție, fie asigurarea unor condiții de angajare autonomă și/sau protejată ;
- 5) *dezvoltarea de relații și parteneriate cu întreprinderile* - serviciile care consiliază persoanele cu dizabilități (cunoscute sub denumirea de *monitori de angajare*) trebuie să colaboreze cu întreprinderile, firmele sau unitățile de producție pentru a identifica acele locuri de muncă potrivite pentru nivelul profesional, tipul și gravitatea deficiențelor ;
- 6) *colaborarea cu alte agenții* - la nivel județean/local, acordurile între diverse agenții trebuie orientate astfel încât să nu limiteze posibilitățile de tranziție de la școală la viața adultă.

Sprijinul educațional, social sau pentru angajare într-un mediu profesional nerestricțiv trebuie să susțină dezvoltarea individuală a persoanelor cu dizabilități ; în acest fel poate crește gradul de autonomie și independență personală, integrarea în comunitate și gradul de valorizare al acestor persoane. Pentru a asigura servicii într-un mediu cât mai puțin restrictiv posibil, este necesar ca organizațiile, centrele, instituțiile sau agențiile care acționează în domeniu să analizeze serviciile și programele oferite, astfel încât activitățile planificate să-i implice și pe apropiații persoanei cu dizabilități : familia sau tutorii, consilierii sau alte categorii de specialiști.

De asemenea, factorii amintiți anterior trebuie să se preocupe și de elaborarea unor standarde de calitate care să permită diferențierea practicilor profesionale. Standardele profesionale trebuie să permită, în primul rând, o mai bună elaborare a programelor din domeniul integrării în muncă și, în al doilea rând, trebuie să faciliteze autoanaliza responsabililor de programe și a participanților, astfel încât să existe o planificare riguroasă care să reflecte realitatea activității serviciului de orientare și plasament profesional pentru persoanele cu dizabilități. Un prim pas în dezvoltarea unui sistem de standarde care să permită proiectarea, dezvoltarea și analizarea programelor în cadrul serviciilor sociale este identificarea principalelor efecte așteptate asupra beneficiarilor. Ele trebuie să aibă un caracter operațional și să permită responsabilului de program să le poată folosi ca reper fundamental în structurarea acțiunilor și secvențelor de lucru din cadrul programului de intervenție.

Principalele efecte așteptate sunt :

- să contribuie la creșterea beneficiilor persoanelor cu dizabilități care primesc servicii și/sau programe de abilitare, reabilitare și integrare profesională ;
- să permită îmbunătățirea și dezvoltarea relațiilor cu instituțiile din cadrul comunității ;
- să susțină ameliorarea eficienței programelor de intervenție ;
- să răspundă priorităților stabilite prin politicile sociale de la nivel național, regional și local.

Programele de intervenție sunt destinate persoanelor cu dizabilități de vârstă activă și cu reale posibilități de a fi integrate în muncă, distingându-se trei grupuri-țintă :

- persoane cu dizabilități congenitale sau afecțiuni dobândite în copilărie și care nu au lucrat niciodată ;
- persoane care au dobândit dizabilitatea în urma unui accident ;
- persoane afectate de o infirmitate cronică și care a dus la invaliditate.

În acest context, termenul *abilitare* se referă la suma procedurilor și intervențiilor destinate să susțină o persoană pentru ca aceasta să poată ajunge la nivelul maxim posibil de dezvoltare mintală, fizică și socială, prin învățarea acelor abilități care să determine eficiența funcțională și creșterea progresivă a gradului de autonomie a individului. *Reabilitarea* se referă la procesul global și continuu de intervenție care are ca scop susținerea persoanelor cu dizabilități în procesul de dezvoltare personală și integrare totală, prin intermediul unor obiective foarte bine definite. *Metodele de recuperare* sunt intervenții profesionale cu caracter uni-/pluridisciplinar care acționează direct asupra persoanei afectate de deficiență. *Serviciile de sprijin* includ, în general, toate tipurile de intervenții care acționează în mod direct asupra mediului fizic și indirect asupra mediului social, avându-se în vedere reabilitarea și integrarea persoanei cu dizabilități. Prin *integrare profesională/integrare în activități de muncă* înțelegem suma ajutoarelor de tip tehnic și a celor financiare acordate de angajatori persoanelor cu dizabilități, având ca finalitate identificarea, adaptarea, menținerea și îmbunătățirea unui loc de muncă. De asemenea, întâlnim și termeni ca *sprijin*, *consiliere* sau *facilitate*, acestea desemnând relațiile pe care agenția sau organizația le dezvoltă cu persoana ce prezintă dizabilități și familia sa. Folosind acești termeni, trebuie să reflectăm la faptul că toate deciziile care se iau sunt pentru persoana cu dizabilități și împreună cu aceasta ; dacă nu există capacitatea necesară în acest sens, atunci prin consiliere, acordarea de sprijin și facilități se vor forma acele abilități care să ducă, în final, la luarea unor decizii corecte.

Pentru structurarea unui program de intervenție în scopul integrării profesionale a persoanelor cu dizabilități, propunem următoarele repere calitative, distribuite pe două secțiuni:

1. Prima secțiune cuprinde normative generale de organizare a programelor:
 - a) *managementul/coordonarea programului* – analizează modelul administrativ aplicat, valorile după care se ghidează activitățile, structura organizatorică, calificarea personalului etc. ;
 - b) *definirea programului; strategie și resurse* – identifică populația-țintă, nevoile care trebuie acoperite, obiectivele propuse, tehnicile și metodele utilizate, dotările disponibile și programele cu care se poate colabora;

- c) *evaluarea inițială și serviciile oferite* – definesc serviciile puse la dispoziție, rezultate pe baza evaluării nevoilor beneficiarilor;
- d) *designul și evaluarea programului* – descrie conținutul programului și caracteristicile sistemului de evaluare utilizat pentru a compara rezultatele obținute cu obiectivele stabilite.
2. A doua secțiune propune un normativ profesional pentru aplicarea programelor care au în vedere integrarea profesională a persoanelor cu dizabilități:
- a) *evaluarea și diagnosticarea persoanelor care vor beneficia de conținutul programelor* – aspecte referitoare la capacitățile reale ale persoanei, traseul educațional, motivațiile și preferințele profesionale, dorința de a se integra din punct de vedere social și posibilitățile de angajare existente;
- b) *abilitarea/reabilitarea funcțională* – definesc o serie de procese de abilitare/reabilitare care constituie un program de servicii coordonate pentru tratamentul persoanelor cu dizabilități și consilierea familiilor acestora; sunt definite, de asemenea, o serie de acțiuni care vizează adaptare personală și socială și configurează un program orientat pe dezvoltarea și exercitarea abilităților funcționale pe care beneficiarii trebuie să le dobândească pentru a-și putea exercita rolul de persoană adultă în cadrul comunității;
- c) *orientarea și formarea profesională și ocupațională* – dezvoltarea abilităților profesionale pentru o orientare profesională și o acțiune formativă eficientă, în acord cu posibilitățile de inserție pe piața muncii, cu capacitatea profesională și gradul de motivare al persoanei dispuse să depună o activitate productivă;
- d) *adaptarea și integrarea în muncă* – definesc o acțiune de tranziție între formarea ocupațională sau preprofesională și angajarea protejată sau semiprotejată, considerând că aceasta trebuie să fie limitată în timp, să fie sistematică și să orienteze persoanele către nivelul lor optim de dezvoltare profesională;
- e) *angajarea protejată* – mijloacele care trebuie aplicate în cazul acțiunilor speciale de angajare;
- f) *angajarea cu sprijin* – mijloacele care trebuie aplicate în cazul acțiunilor de angajare cu sprijin (înțelegând acel ajutor care este oferit persoanelor cu dizabilități, care necesită o atenție specială pentru a păstra o slujbă remunerată într-un mediu de muncă integrator);
- g) *programe în întreprinderi/firme obișnuite* – un set de acțiuni care să contribuie la sensibilizarea mediului de lucru din acele unități.

Întrebări și teme de reflecție

- Argumentați rolul familiei în relația cu copilul cu dizabilități și importanța implicării membrilor familiei în activitatea de recuperare și reabilitare a acestuia.
- Prezentați sintetic principalele aspecte ale procesului de consiliere în cazul persoanelor cu dizabilități.
- Elaborați un program de integrare profesională a persoanelor cu dizabilități în condițiile economice actuale din țara noastră.
- Care sunt principiile aplicate în orientarea și pregătirea profesională a persoanelor cu dizabilități? Exemplificați cum pot fi valorificate aceste principii în activitățile practice.